

Vinson 626n.

Almanak Askara

edo

Iberouko Egunaria

1887 guerren ourtheko

Hinkoa eta Herria!
Zuhurtarzuna eta lana!
Eta bizi bethi Uskalduna!
Iao! Iao!
I-a-a-a-a-o-o-o-o-o!

SALTZEN DA

Maulen

EYHERAMENDY BAN

Atharratzen

CAUTURE BAN

Prezioa : BI SOS

Bourjesen. — Taady-Pigeleten imprimerian idokirik

- ④ erran nahi du : arguizagui bethia.
 ⑤ " arguizagui azken laurdena.
 ⑥ " arguizagui berria.
 ⑦ " arguizagui lehen laurdena.

OURTHEKO BESTA KHANBIAKORRAK :

Septuagesimo, baranthallaren 6ⁿ; — *Hauste*, baranth. 23ⁿ; — *Bazko*, aphirilaren 10ⁿ; — *Errogazioniaik*, Maiatzaren 16, 17 et 18ⁿ; — *Salbatore*, maiatzaren 19ⁿ; — *Phentecoste*, maiatzaren 29ⁿ; — *Bestaberri*, arramaiatzaren 9ⁿ; — *Abentuko lehen igantia*, azarouaren 27ⁿ.

LAUR THENPORAK :

Martchoaren 2, 4 eta 5 ⁿ .	{	Burullaren 21, 23 eta 24 ⁿ .
Arramaiatzaren 1, 3 eta 4 ⁿ .		Abentiaren 14, 16 eta 17 ⁿ .

EKHI ETA ARGUIZAGUI ULHUNTZIAK :

Eki ulhuntze phartzko, baranthallaren 22^{an}; ezta ikhoussiko Frantzian. — Arguizagui ulhuntze phartzko baranthallaren 7ⁿ eta 8^{an}; ezta ikhoussiko Frantzian. — Arguizagui ulhuntze phartzko agorilaren 3ⁿ; agueri date Frantzian. — Ekhi ulhuntze ossoa agorilaren 19ⁿ; pharte ikhoussiren da Frantzian.

OURTHARILA

Egunak luzatzen dira oren batez. Egk. luzatzen dira oren eta erdiz.

- ⌚ 2ⁿ gaiherdi eta 30min.
- ⌚ 9ⁿ arratseko 10ⁿ eta 42^m.
- ⌚ 16ⁿ arratseko 3ⁿ eta 31^m.
- ⌚ 24ⁿ goizeko 3ⁿ eta 10^m.

BARANTHALLA

- ⌚ 1ⁿ goizeko 8ⁿ.
- ⌚ 8ⁿ goizeko 10ⁿ eta 24^m.
- ⌚ 15ⁿ goizeko oren 1ⁿ.
- ⌚ 22ⁿ arratseko 9ⁿ.

1 Neskanguna.	OURTHATSE C.	1 Astehartia.	s. Inazio.
2 IGANTIA.	s. Makaire.	2 Astizkena.	KHANDERALLU
3 Astelehena.	s ^a Jenevieve.	3 Osteguna.	s. Blasi.
4 Astehartia.	s ^a Fausta.	4 Ostiralia.	s ^a Jana Val.
5 Astizkena.	s ^a Amelia.	5 Neskaneguna.	s ^a Agata.
6 Osteguna.	APHARIZIO.	6 IGANTIA.	Septuagesimo.
7 Ostiralia.	s ^a Melania.	7 Astelehena.	s. Romual.
8 Neskaneguna.	s. Luzien.	8 Astehartia.	J. Johane M.
9 IGANTIA.	s. Julien.	9 Astizkena.	s ^a Apolonia.
10 Astelehena.	s. Marzien.	10 Osteguna.	s. Eskolastika.
11 Astehartia.	s. Teodoso.	11 Ostiralia.	s. Antero.
12 Astizkena.	s ^a Taziena.	12 Neskaneguna.	s. Tito.
13 Osteguna.	s. Leonze.	13 IGANTIA.	Sexagesimo.
14 Ostiralia.	s. Hilera.	14 Astelehena.	s. Agaton.
15 Neskaneguna.	s. Paule, erm.	15 Astehartia.	s. Fausti.
16 IGANTIA.	s. Marzel.	16 Astizkena.	s ^a Julian.
17 Astelehena.	s. Antoni, er.	17 Osteguna.	s. Hiji.
18 Astehartia.	s. Petiriren Jartia.	18 Ostiralia.	s. Flavien.
19 Astizkeria.	s. Kanut.	19 Neskaneguna.	s. Silvano.
20 Osteguna.	s. Fabien et S.	20 IGANTIA.	Kuinkajesimo.
21 Ostiralia.	s ^a Agnes.	21 Astelehena.	s. Pepin.
22 Neskaneguna.	s. Vizente.	22 Astehartia.	J. Petiri, Ant.
23 IGANTIA.	s. Remon.	23 Astizkena.	Hauste.
24 Astelehena.	s. Timote.	24 Osteguna.	s. MATIAS, Ap.
25 Astehartia.	J. Pauleren k.	25 Ostiralia.	s. Felis.
26 Astizkena.	s. Polykarpe.	26 Neskaneguna.	s ^a Batilda, err.
27 Osteguna.	s. Vitalien.	27 IGANTIA.	GOROZUM. I ^a .
28 Ostiralia.	J. Johane Kr.	28 Astelehena.	s. Rufi.
29 Neskaneguna.	s. Frantses, S.		
30 IGANTIA.	s ^a Martina.		
31 Astelehena.	J. Petiri Nol.		

MARTCHOA edo OSTAROA

Egunak luzatzen dira 2 orenez.

+++

- ⌚ 3ⁿ goizeko 1ⁿ eta 17^{min}.
- ⌚ 9ⁿ arratseko 8ⁿ eta 43^{min}.
- ⌚ 16ⁿ arrats. 1ⁿ eta 51^{min}.
- ⌚ 24ⁿ arrats. 4ⁿ eta 19^{min}.

APHIRILA edo JORRALLA

Eg. luzatzen dira oren 1 eta erdiz.

+++

- ⌚ 1ⁿ arratseko 2ⁿ.
- ⌚ 8ⁿ goizeko 5ⁿ eta 48^{min}.
- ⌚ 15ⁿ goizeko 4ⁿ eta 13^{min}.
- ⌚ 23ⁿ goizeko 9ⁿ.
- ⌚ 30ⁿ arrats. 11ⁿ eta 30^{min}.

1	Astehartia.
2	Astizkena.
3	Osteguna.
4	Ostiralia.
5	Neskaneguna.
6	IGANTIA.
7	Astelehena.
8	Astehartia.
9	Astizkena.
10	Osteguna.
11	Ostiralia.
12	Neskaneguna.
13	IGANTIA.
14	Astelehena.
15	Astehartia.
16	Astizkena.
17	Osteguna.
18	Ostiralia.
19	Neskaneguna.
20	IGANTIA.
21	Astelehena.
22	Astehartia.
23	Astizkena.
24	Osteguna.
25	Ostiralia.
26	Neskaneguna.
27	IGANTIA.
28	Astelehena.
29	Astehartia.
30	Astizkena.
31	Osteguna.

s. LEON, Bay.
s. Simplze.
s. Kunegonda
s. Kasimir.
s. Luperkule.
Gorožum 2 ^a .
s. Tomas, Akin
J. Johane, osp.
s. Frantsesa.
40 Martirac.
s. Constanti.
s. Gregori.
Gorožum 3 ^a .
s. Mathilda.
s. Zakaria.
s. Abraham.
s. Patrizio.
s. Gabriel.
s. JOSEF.
Gorožum 4 ^a .
s. Benoat.
s. Rih/ruda.
s. Victorien.
s. Felade.
Anontziazionia.
s. Braulio.
J. K. PASSIONIA
s. Justi.
s. Jonas.
s. Amede.
s. Benjamin.

1	Ostiralia.
2	Neskaneguna.
3	IGANTIA.
4	Astelehena.
5	Astehartia.
6	Astizkena.
7	Osteguna.
8	Ostiralia.
9	Neskaneguna.
10	IGANTIA.
11	Astelehena.
12	Astehartia.
13	Astizkena.
14	Osteguna.
15	Ostiralia.
16	Neskaneguna.
17	IGANTIA 1.
18	Astelehena.
19	Astehartia.
20	Astizkena.
21	Osteguna.
22	Ostiralia.
23	Neskaneguna.
24	IGANTIA 2.
25	Astelehena.
26	Astehartia.
27	Astizkena.
28	Osteguna.
29	Ostiralia.
30	Neskaneguna.

MAIATZA edo EPHAILA

Eg. luzatzen dira oren eta laurdenez

- ⌚ 7ⁿ arrats. 2ⁿ eta 11^{min}
 ⌚ 14ⁿ arrats. 8ⁿ eta 27^{min}
 ⌚ 22ⁿ arrats. 11ⁿ eta 15^{min}
 ⌚ 30ⁿ goizeko 5ⁿ eta 29^{min}

ARRAMAIATZA edo EKHAINA

Eg. luz. dira oren 1/4, 22^a artino.

- ⌚ 5ⁿ arrats. 10ⁿ eta 48^{min}
 ⌚ 13ⁿ arrats. oren 1ⁿ eta 44^{min}
 ⌚ 21ⁿ goizeko 11ⁿ eta 2^{min}
 ⌚ 28ⁿ goizeko 10ⁿ eta 10^{min}

- 1 IGANTIA.
 2 Astelehena.
 3 Astehartia.
 4 Astizkena.
 5 Osteguna.
 6 Ostiralia.
 7 Neskaneguna.
 8 IGANTIA.
 9 Astelehena.
 10 Astehartia.
 11 Astizkena.
 12 Osteguna.
 13 Ostiralia.
 14 Neskaneguna.
 15 IGANTIA.
 16 Astelehena.
 17 Astehartia.
 18 Astizkena.
 19 Osteguna.
 20 Ostiralia.
 21 Neskaneguna.
 22 IGANTIA.
 23 Astelehena.
 24 Astehartia.
 25 Astizkena.
 26 Osteguna.
 27 Ostiralia.
 28 Neskaneguna
 29 IGANTIA.
 30 Astelehena.
 31 Astehartia.

- s. Filipe et Jak.
 s. Anastasio.
 DonaKhurutze
 sa Monika.
 s. Pio V.
 J. Johane, Eb. B. L.
 s. Stanislas.
 J. Miguelen ag.
 s. Gregori, N.
 s. Antonin.
 s. Orient.
 s. Nere eta Akile.
 s. Jenio.
 s. Bonifazi,
 s. Isidro, lab.
 ROGAZZONIAK
 s. Paskal B.
 s. Benantzio.
 SALBATORE
 s. Bernardin.
 s. Jermeri.
 sa Kiteria.
 s. Desire.
 A. B. Laguntzalia.
 s. Gregori VII
 s. Filipe Neri.
 s. Maria M. Pazi.
 s. Urbain, Bar
 PHENTEKOSTE.
 s. Felis.
 sa Anjela Mer.

- 1 Astizkena.
 2 Osteguna.
 3 Ostiralia.
 4 Neskaneguna.
 5 IGANTIA. I
 6 Astelehena.
 7 Astehartia.
 8 Astizkena.
 9 Osteguna.
 10 Ostiralia.
 11 Neskaneguna
 12 IGANTIA. 2
 13 Astelehena.
 14 Astehartia.
 15 Astizkena.
 16 Osteguna.
 17 Ostiralia.
 18 Neskaneguna
 19 IGANTIA. 3
 20 Astelehena.
 21 Astehartia.
 22 Astizkena.
 23 Osteguna.
 24 Ostiralia.
 25 Neskanéguna.
 26 IGANTIA. 4
 27 Astelehena.
 28 Astehartia.
 29 Astizkena.
 30 Osteguna.

- IV Thenp. Bar
 s. Potin.
 IV Thenp. Bar.
 IV Thenp. Bar.
 TRINITATE.
 s. Norbert.
 s. Majan.
 s. Médar.
 BESTA-BERRI.
 sa Marguerita.
 s. Barnabe, Ap.
 s. Joánes.
 s. Antoni, Pad.
 s. Basile.
 sa Jermena.
 s. Frantsez, R.
 Jeñ BIHOTZSAK.
 s. Marzelin.
 s. Gervasieta P.
 s. Juliena F.
 s. Louis Gonz.
 s. Paulin.
 s. Eusebio.
 J. JOHANE BAT.
 sa Eurosia.
 s. Joanes eta P.
 s. Prosper.
 sa Ireneia.
 J. PETIRI eta P.
 J. Pauлерen or.

UZTAILA

Egunak llaburtzen dira oren 1ez

- Ⓐ 5ⁿ goizeko 8ⁿ eta 44^{min.}
- Ⓒ 13ⁿ goizeko 7 orenetan.
- Ⓓ 20ⁿ arrats. 8ⁿ eta 59^{min.}
- Ⓓ 27ⁿ arrats. 2ⁿ eta 40^{min.}

AGORRILA

Egunak llaburtzen dira oren 1 1/2

- Ⓐ 3ⁿ arratseko 8ⁿ eta 49^{min.}
- Ⓒ 11ⁿ arrats. 11ⁿ eta 46^{min.}
- Ⓓ 19ⁿ goizeko 5ⁿ eta 49^{min.}
- Ⓓ 25ⁿ arrats. 8ⁿ eta 31^{min.}

1 Ostiralia.	s. Tierri.	1 Astelehena.	J. Petiri, Khat.
2 Neskanguna.	BISITAZIONIA.	2 Astehartia.	s. Alfonzo.
3 IGANTIA 5.	s. <i>Guillelme.</i>	3 Astizkena.	J. Estebe ediren
4 Astelehena.	s. Marzial.	4 Osteguna.	s. Dominize.
5 Astehartia.	s. Zirile et M.	5 Ostiralia.	A.D.M. Eluurrekoia
6 Astizkena.	s. Isaias, pr.	6 Neskanguna.	J. K. Transfig.
7 Osteguna.	s. Leon.	7 IGANTIA 10.	s. Kajetan.
8 Ostiralia.	s. Ujena.	8 Astelehena.	s. Ziriako.
9 Neskanguna.	s. Elisabet, p.	9 Astehartia.	s. Jermain.
10 IGANTIA 6.	7 <i>Anaie mart.</i>	10 Astizkena.	s. LAURENS.
11 Astelehena.	s. Pio.	11 Osteguna.	s. Tiburze.
12 Astehartia.	s. Joanes Gal.	12 Ostiralia.	s ^a Klara.
13 Astizkena.	s. Anaclet.	13 Neskanguna.	s. Radeg. Bar.
14 Osteguna.	s. Bonaventura	14 IGANTIA 11.	s. Eusebe.
15 Ostiralia.	s. Johane Maj.	15 Astelehena.	A. D. MARIA
16 Neskanguna.	A.D.M. Karmlekoa.	16 Astehartia.	s. Rok.
17 IGANTIA 7.	s. <i>Aletsis.</i>	17 Astizkena.	s. Liberat.
18 Astelehena.	s. Kamille.	18 Osteguna.	s ^a Elena.
19 Astehartia.	s. Vizente Paulo.	19 Ostiralia.	s ^a Filomena.
20 Astizkena.	s. Filibert.	20 Neskanguna.	s. Bernat.
21 Osteguna.	s. Pratseda.	21 IGANTIA 12.	s. Julian Leskar
22 Ostiralia.	s. M. Madalena	22 Astelehena.	s. Ipolita.
23 Neskanguna.	s. Apolonari.	23 Astehartia.	s. Filipe Ben.
24 IGANTIA 8.	s ^a <i>Kristina.</i>	24 Astizkena.	s. BARTOLOME
25 Astelehena.	J. JAKOB.	25 Osteguna.	s. Louis, erreg.
26 Astehartia.	s ^a <i>Anna.</i>	26 Ostiralia.	s. Zefirin.
27 Astizkena.	s. Galatori, m.	27 Neskanguna.	s. Josef Kal.
28 Osteguna.	s. Nasari et Zelze.	28 IGANTIA 13.	s. Agosti.
29 Ostiralia.	s ^a <i>Martha.</i>	29 Astelehena.	J. Joh. lephomoust.
30 Neskanguna.	s. Abdon.	30 Astehartia.	s ^a Rosa.
31 IGANTIA 9.	s. <i>Inazio Loyola</i>	31 Astizkena.	s. Remon Nonat

BURUILA edo SETEMER

Eg. llab. dira oren 1 eta 3 laurd.

- ***
 ⊖ 2ⁿ goizeko 11ⁿ eta 22min.
 (10ⁿ arrats. 3ⁿ eta 13^{min}.
 • 17ⁿ arrats. 2ⁿ eta 9^{min}.
) 24ⁿ goizeko 5ⁿ eta 13^{min}.

URRIETA

Egunak llaburtzen dira oren 1 1/2.

- ***
 ⊖ 2ⁿ goizeko 3ⁿ eta 57^{min}.
 (10ⁿ goizeko 5ⁿ eta 7^{min}.
 • 16ⁿ arrats. 10ⁿ eta 44^{min}.
) 23ⁿ arrats. 5ⁿ eta 55^{min}.
 O 31ⁿ arrats. 9ⁿ eta 40min.

1	Osteguna.	s. Vizente, aph.
2	Ostiralia.	s. Estebe, erreg
3	Neskaneguna.	s. Lizier.
4	IGANTIA 14.	s. Taurin.
5	Astelehena.	s. Laurens J.
6	Astehartia.	s. Onesifore.
7	Astizkena.	s. Sever.
8	Osteguna.	A.D.M.SORTZ.
9	Ostiralia.	s. Gorgoni.
10	Neskaneguna.	s. Nikolas T.
11	IGANTIA 15.	s. Gui.
12	Astelehena.	s. Silvain.
13	Astehartia.	s. Morillo.
14	Astizkena.	Da Khurutche.
15	Osteguna.	s. Nikomede.
16	Ostiralia.	s. Kornelle.
17	Neskaneguna.	s. Frei Zauridk.
18	IGANTIA. 16	s. Josef Kup.
19	Astelehena.	s. Janvier.
20	Astehartia.	s. Eustache,
21	Ast. IV Thenp.	s. MATIES, Eb.
22	Osteguna.	s. Morize.
23	Ostiralia.	IV Thenp. Bar.
24	Nesk. IV Thenp	A.B. Kativoen.
25	IGANTIA 17.	s. Firmin.
26	Astelehena.	s. Tomas Vill.
27	Astehartia.	s. Kosma.
28	Astizkena.	s. Etsupere.
29	Osteguna.	J.MIGUEL, ARK
30	Ostiralia.	s. Jeronimo.

1	Neskaneguna.	s. Remi.
2	IGANTIA 18.	A.D.M. ARROS.
3	Astelehena.	s. Vinzeslas.
4	Astehartia.	s. Frantses Ass.
5	Astizkena.	s. Plazide.
6	Osteguna.	s. Bruno.
7	Ostiralia.	sa. Fide.
8	Neskaneguna.	sa. Brigitta.
9	IGANTIA 19.	s. Denis.
10	Astelehena.	s. Frances B.
11	Astehartia.	s. Sabin.
12	Astizkena.	sa. Domnina.
13	Osteguna.	s. Edouar.
14	Ostiralia.	s. Kalista.
15	Neskaneguna,	sa. Teresia.
16	IGANTIA 20.	s. Beltran.
17	Astelehena.	sa. Hedvije.
18	Astehartia.	s. Luk Eb.
19	Astizkena.	s. Grat, Olor.
20	Osteguna.	J. Johane K.
21	Ostiralia.	sa. Ursula.
22	Neskaneguna.	s. Petiri, Alk.
23	IGANTIA 21.	s. Leotade.
24	Astelehena.	s. Rafael, ark.
25	Astehartia.	s. Krispin.
26	Astizkena.	s. Evariste.
27	Osteguna.	sa. Sabina.
28	Ostiralia.	s. SIMOUN Ap.
29	Neskaneguna.	sa. Eusebia.
30	IGANTIA 22.	s. Kassien.
31	Astelehena.	s. Sirizio.

AZAROA

Egunak llaburtxendira oren 1²

- ⌚ 8ⁿ arratseko 5ⁿ eta 11min
- ⌚ 15ⁿ goizeko 8ⁿ eta 18min
- ⌚ 22ⁿ goizeko 10ⁿ eta 52min
- ⌚ 30ⁿ arrats. 3ⁿ eta 29min

ABENTIA edo NEGUILA

Egunak llaburzen 27 min., 22no

- ⌚ 8ⁿ goizeko 3ⁿ eta 10min
- ⌚ 14ⁿ arrats. 7ⁿ eta 31min
- ⌚ 22ⁿ goizeko 7ⁿ eta 11min
- ⌚ 30ⁿ arrats. 8ⁿ eta 24min

1 Astehartia.	DONISANTORE	1 Osteguna.	s. Eloi.
2 Astizkena.	Purg. Arimak	2 Ostiralia.	s. Bibiana.
3 Osteguna.	s. Sever.	3 Neskaneguna.	s. Frantzes Z.
4 Ostiralia.	s. Charles B.	4 IGANTIA.	Abent. 2 ^a
5 Neskaneguna	s. Zakaria.	5 Astelehena.	s. Sabbas.
6 IGANTIA 23.	s. Leonart	6 Astehartia.	s. Nikolas.
7 Astelehena.	s. Florent.	7 Astizkena.	s. Ambrosi.
8 Astehartia.	4 Khoratiak.	8 Osteguna.	KONZEPZIONIA
9 Astizkena.	s. Teodora.	9 Ostiralia.	s. Jeronze.
10 Os:eguna.	s. Andreu, Av.	10 Neskaneguna	s. Elalia.
11 Ostiralia.	J. Martine	11 IGANTIA.	Abent. 3 ^a
12 Neskaneguna.	s. Marti.	12 Astelehena.	s. Melkiade.
13 IGANTIA 24.	ELIZEN SAKR.	13 Astehartia.	s. Lucia.
14 Astelehena.	s. Josafat.	14 Astizkena.	s. Paule Khur.
15 Astehartia.	s. Gertruda.	15 Osteguna.	s. Kristina.
16 Astizkena.	s. Edmon.	16 Ostiralia.	s. Eusebio.
17 Osteguna.	s. Gregori, C.	17 Neskaneguna.	s. Lazaro.
18 Ostiralia.	s. Odon.	18 IGANTIA.	Abent. 4 ^a
19 Neskaneguna.	s. Elisabeth, H.	19 Astelehena.	s. Nemesi.
20 IGANTIA 25.	s. Felis, Valesi.	20 Astehartia.	s. Amon.
21 Astelehena.	PRESENTAZION	21 Ast. IV Themp	s. TOMAS, Ap.
22 Astehartia.	s. Sesila.	22 Osteguna.	s. Flavien.
23 Astizkena.	s. Klement.	23 Ostiralia.	IV Tenp. Bar.
24 Osteguna.	s. Johane, K.	24 Neskaneguna	IV. Tenp. Bar.
25 Ostiralia.	s. Katalina.	25 IGANTIA.	EGUBERRI.
26 Neskaneguna.	s. Petiri, Al.	26 Astelehena.	J. ESTEBE.
27 IGANTIA.	AVENT. 1 ^a	27 Astehartia.	J. JOHANE, Eb.
28 Astelehena.	s. Morin.	28 Astizkena.	Haur Inoz.
29 Astehartia.	s. Saturnin.	29 Osteguna.	s. Tomas K.
30 Astizkena.	J. ANDREU.	30 Ostiralia.	s. Sabin.
		31 Neskaneguna	s. Silvestre.

ESKOLETAN GAGNEKO BI LEGUIAK

Bi khanberetako nounbreik guehienek, bietarria errepublikanouak, iganerazi dire legue bat, konpletatzen diana igaran 1882^{eko} martxouan eguna. Mintza guitian bi legue horiez, aiter eta amer idokitzen dienek bere haurren khiristi eraikitzeko zuzena eta libertatia.

1882^{eko} leguaia.

I. *Eskola nutria.* — Erran ahal daite Errepublikak eguin din isseiurik zinzina dela legue hori, populiari idokitzeko Erreligionaren sendimentiak eta Jinko eguiazkouaren ezagutzia. Lehen artikuliak aiphatzen dutu haurrek eskolan ikhassi behar dutenak. Legue zaharrak, 1850^{ak}, lehen hereinkian ezarten zutin Erreligionaren ~~ta~~ Jinkouaren manien jakitatia; 1882^{eko} leguaia aldiz, catichima khentzen du eskolatik eta manhatzen du Jinkoua aiphatzen eztin instruzione moral bat. Zenatur batek, nahiz mendretu Erreligion gabezko

eskolak eguin zion gaizkia, proposatu zin hitz horien emendatzia lehen artikuliari : « *Haurrek eskolan ikhassiko dutie Jinkouari zor dien eguinbidiak* ». Bena, ordunko ministroua Ferry beitzen arafuserazi zien artikulu emendio hori.

Katichima khentu zien arren eskolatik. Ez eta, haurrak oro katoliko zien eskoletan, etzien nahi ukhen permetitu. Defendu hortarik jiten zen eskoletarik idokitzia, Erreligionaren ohartzapena emaiten ahal zien gaizez, hala noula, khurutchiak Amaberjinaren moudiak, tableauak; hitz larritan, Erreligionaren erakaspenak emaiten zutienak, guziak kheneturik izan dira. Ziberouko eskola bakant elibatetan zonbait baratu bada orano, jenten sobera ez lotsaerastia gati utzirik dira, bena barach barach, orotan khentuko dutie. Hegn batez konpreni laite, ber eskolan baliz higanot eta judio, bena eztie desenkusa hori ere, ez Ziberouan ez beste hanitch lekhutan.

Hori deitzen die *eskolaren nutre iżatia*. Hartakoz, leguiaren arabera, haurraren kontzentzia ez phousatzia gatik ez gainti batilat, ez bestilat, Errejentak eztu izan behar ez Jinkouaren althe, ez kountre; eztu behar ataki Jinkoua ez eta ezagutu. Zer bekhatuchkeria!

Nutre izate hori ezta posible : ezi nausiaak aiphatuko du Jinkouaren izena edo ichiltuko du. Ichiltzen badu, haren eskola Jinko gabezko eskola dela bistan da. Aiphatzen badu, eztio hirour guisatara baizik : edo errespetureki, edo mesperetchureki edo ezacholki. Lehen kassian ezagutzen du Jinkoua, biguerrenian atakatzen du, eta hirour guerenian laidostatzen du eta guisa oroz, jalkhitzen da nutregouati.

Aita Saintiek, aspaldi danik, kondenatu dutie eskola suberte horiek, eci dioie, « beragnez lanjeros eta galgari diela; sinhetsgogor eta ezacholkeriala ekhartzen diela; populu Khristiaren fedia eta erreligiona atakatzen diela. »

Bestalde ehi da orai artinoko erresultatetarik ezagutzia, eskola nutriac, Jinkouaren kontre diela; orai orano ecikere, laster, gobernutiar errejentek erakoutsiko diela erreligioniaren eta haren ministrouen mesperetchia.

Bi hitz orano horen esplikatzeko. Zer kontsekantzia duke eskola suberte horek ? 1º Zazpi ourthez egunin sei orenez haurrak bortchatu badira eskolan ebiltera, eta han sekula behinere Jinkoua ezpada mentsitzen, nounti konprenituko dire Jinkouaren ezagutzeko, maithat-

zeko eta zerbutchatzeko nessessitatia? —

2º Eskolati Jinkouaren khentzia, ezteia haurrer erakoustia eztela deus eguinbiderik Jinkouaren, Jesus-Kristen, Elizaren eretzian? Bere burien eta protsimouaren eretzeko eguinbi-diak eztela fondaturik Jinkouaren leguen gagnen?

? Kontzentziak ezteikola hountu errendatzekorik? Haur Batek desobeditzen batu bere aita eta amak, laidostatzen, joiten, edo erhaiten ere batu, deus eztiala beldur ukheiteko Jinkoua ganik? Bizi hountako gastiguiak edo phakiak baizik eztiala egurukitzeko? Guizona eztela Jinkouaz kreaturik, bena chimino perfetzi-natubat dela? Izan da malerouski sabant buru chiloua hori erakoutsi nahi ukhen diana.

? Horiek oro eztia orano klarki erakoutsirik haurrer, bena salhe horako gira. Nouiz eta aita eta ama khristiak zien Aphezeki koun-trarioua erranen beituzie zien haurrer, nour sinhetsiko die? Ziek, ala apheza, ala erre-jenta? Errejent hori egunin sei orenez bere eskupin etchekitukiana, goberniaz sustengaturik datekiana.

Eta guero aita eta amen, erretoraren era-kouspenak aski izanen dira haurren ariman fediaren beguiratzeko? Beldur, niz ezetz, ezi Erretorak bekhanegui ikhoustentu haurrak, komodo eztien egunetan; igantian lantsu dira

hanitch lekhutan; ostegunak kasik disputaturik dira Errejent suharrez: katichima ephantchatzen die, orduko ere, haurrer lan emanez. Aita eta amak, gfehienak, okupaturik dira goiz arats. Neguian egunak llabur, bidiak lohitzu, noula haur gazte elibat, oren bat bi orenen bidian igor katichimalat, osagarriaren galtzeko eriskian? Udan haurrak etchekouen laguntzen bere lan gaitzetan; aratsan haurrak eta etchekouak lanez leherturik noun date agognia ez denbora katichimari lotzeko? Ez! aithortu behar da aita eta amen kountre, haurren arimen kountre, sekula ispiritugais-touak phentsatzen ahal zien legue galgarriena hori dela. Gaicho haurrak! Gaicho aita eta amac, plagnigarri zidiela! Badakizie nouren eret.eti. Eskola haboro herrian eta gutiago, atsulutoki nessessari den jakitatetan, ororen arteti errejent eta errejentsa izan behar duzienaz gueroz. Bena zien eguinbide berrier loth ziteie korajereki zien erretoreki batian: Azken hitza izanen da bethi Jinkouaren zerbutchari izan nahi denarentako.

II. *Eskola dohagna.* — Erranik den bezain dohagn othe deia? Bai uduripenez bestorduz bezala etchekouek eztienaz gagnen phakatzen haurren eskola. Ez aldiz, eguiaz minzatzera,

eta horra noula. Lehen prauak etzien phakatzen eskolarik; aberatsik baizik etzen pkakazalerik, eta horiek emaiten zien eskolentako nescessari zen despendiounen laurdena; laurden beste bat jiten zen gobernutik, eta erdia forniturik zen herriez eta departamentiaz.

Eskola dohagna botatuz gñeroz, aberatsek eztie haboro despendiounen laurdena fornitzen; legiñaren arabera, Goberniak, departamentiak eta herriek die orai egun behar despendio guzia. Bena goberniak, departamentiak eta herriek eztie beren propitan hountarzunik; nourk arren fornituko du aberatsek fornitzen zien laurden hora (20.000.000)? Prauek eta aberatsek. Arren aberatser gutitu zaie eskola legarra, eta etziren holakorik galthatzen; prauer emendatu zaie, orano gutiago galthatzen zirena, — Diala hamar urthe 39 milioune-tara heltzen zen eskolen legarra; leguia eguinik izan den ourthian, altchaturiñ zen 86 miliou-netara; egun aldiz bildu behar da 138 milioun eskolen berentako. Eta legar hori goratuko da gñeroulat; legiñak behar badu etsekutatu, soma hori lauetaz handituko da. Ah! zer sohazliak! Zer gñezurra, eskola dohaign dela!

III. *Eskolaren obligazionia.* — Instruzione primera, dio legiñaren laurguerren artikuliak,

obligazione da sei ourthetarik eta hamahirouak betha artino, bi sentsutako haurren. Eta eskola hori emaiten ahal da eskola publikoetan eta eskola libroetan : zazpi ourthez arren haurrak bortchatu dira zerraturik izatera, eta zertako? hanitch aldiz, sekula baliatuko eztzaien gaiza ikhasteko; hanitch aldiz, neskatila kentian berheziki, apetitia galdurik, bista flakaturik, ikhassi behar batie manhaturik diren huntske-riak oro; bai, huntskeia kanpagnako haurren-tako, bai dessegna, bai musika, etc; bai entregna edo phernen zalhetzia (gymnastique); mendietan arresen ondotik egunen die aski etserzizio.

Haurrek holako huntskeiak ikhasten badutie, bere buriak ouste tukie sabant handi. Dagun egunetan lur lanik eztukie nahiko; jaun handieg*ji* diateke bere aiten ofiziouaren jarraikitzeko, usatu gabian; eta ordian, sor lekhutik, Uskal herri garbitik, jouanen dira hiri handietara edo atziala, khorpitz eta arimen galtzeko; eta laborantza jadanik sobera bazte-rialat utzia, ez a ki estimatia, ossoki herra-tuko da.

Eskolaren bortcha horrek atakatzen dutu orano aita familiaskouaren zuzenak. Zerdu aita batek proprietaje lejitimouagorik bere haurren naussigoua beno? Haregati legue horreki

estuke disposatzen áhal bere haurretzaz. Gobernia amaizun bethi izanen da, aita propria aldiz izanen da bethi eguzko aita houn. Aita eta ama dieno, haur batek eztu goberniaren dutorgouaren beharrik.

Akabatzen dut hitz horiez : *Legiak eman deiku eskola Jinko gabia edo higanauta, eskola kharioua, nahi bada dohagn, eta eskola libertate gabia.*

1886eko leguia.

ETZEN gaisala aski gaichto 1882eko leguia ; orai berri eguin die beste bat ohikoua konpletatzen diana. Eztut cheheki ikhertu giei legue berri hori. Houna hatik, katolikoen kountreko pluntu guehiena.

ART. 17. — *Fraide edo serora eztiaren errejent eta errejeniek baizik, eztie eskola eguzinen goberniaren khontukoko.*

ART. 18. — *Eskola normala lau ourthe hountan eslabilurik den departamentielan ezla fraide edo serora izen-tazione berririk izanen. — Legue berri hau publikatu denetik eta lau ourtheren buruko mouthikouen eskoletan fraide eta serorek behardukie errapla-zaturik izan errejent eta errejentsez.*

Zounbat nahi herriko kounseilliek galihuguinik ere, ezta haboro izanen goberniak phakhatuko dian eskola fraide edo serora dunik. Deputatu gorribatek erran dian bezala, *katolikoak leguetik kanpo dira*, edo leguia katolikoen kontre eguinik izan da. Ezdutu legue horek legarrak aphaleraziko : *deinbora luze gabe jakinen duzie zer khosteko zaizien.*

Bigarren legue hori eguzin beno lehen, hazi ziren hanitch lekhutan fraiden eta seroren eskola publikoueta-

rik kampo ezarten. Houna Ziberouan berian Goberniak zer egün dian :

Maule hirian, diala bi edo hirour ourthe baziren, orai bezala, bi mouthikoen eskola; batian, kolejiokouan, bazen fraidebat. Egun batez, eskola hassi aitzineko egunetan, errezebitu zian, errandelako fraidiak, akademiako inspetura ganik, mezia, eztzela haboro goberniaz phakaturik izanen; nahi bazian aitzina eskola egün ihourk eztzala egutik ephantchaturen, bena bere gagn zukiala; goberniak eztzala diharurik haren phakatzeko. Menteraz eguna erraiten zian : haregatik, nountipaitik atheratu die sos aski fraidiaren orde jin den errejentaren phakatzeko, eta Maule gagn gagnian beste eskolabaten egutik. Eta eskola berri hounen alokaidia *laur ehun libera* khostatzen da herriari; kolejiokouan etzen pilik emaiteko. *Zeren zen fraide, harlako dieigorri.*

Bardin agitu zaio Ospitalian Goberniaren khountuko eskola egutien zian serorari. Etzen sosik. Noutipaitik bildu du goberniak Errejenta, seroraten orde jin denari phakatzeko !

Montorin, aspaldi danik bazen seroren eskola. Goberniareki akort, hiriak eguiten du eskola berri handi eder bat, zaharra eskaz zelakoż. Finitu dea bai, hiriak serorak han nahi tu alojatu. Bena Mauletik bi jauntto, prefetak igorririk, erakharten die bereki errejentsa bat eta seroren orde eskola berrian emaiten.

Eta serorek kanpoua hartu behar ukhen die. Bena Montoriesak eztira erresignatu Mauletaren pazentziareki. Nahibada eskola etchiaren egutik ikhertu deitzen chakolak, biltzen dira berriż beste eskola etchebaten egutik, eta han ezarte dutie beren serorak. Errejentsa bere jaureguian, ounsa phakaturik, auherrik dago, hirour haurbazik (kantoniorarenak umen) eztiallarik eskolatzeko; serorek aldiz beguiratu dutie beste haur guziak.

Horra Ziberouan zer egun dian goberniak leguia eztzelarik egünik Orai, egünik denaz gagnen, eztu

louak kartuko eta arra hassiko da arauz denbora luze gabe, zuhar berri bateki.

Ber gaiza agytu da Frantziako hanitch bazterretan ; eta orotan kasik, nahiz borogaturik ziren, altchatu dutie eskola berriak fraiden eta seroren begiratzia gati. Hulanekouak baizik eta uskalherrikouak baizik ez aipatzen, Ahasparnen fraidek beguiratu dire 150 eskolier, errejentak badutu 11. Villafrankan (1300 arimatako hiribat beita) serorek badie 80 haur eta errejentsak 14, kargulanten haurrak. Saran seroren 115, errejentsak 11.

Itsassoun Baiounako suprefeta sarthu behar izan da eskola etche berrian gagneko leihoa batetarik, bitria hautse ondouan, zeren kountseilliak beguiratu beitzian guiltza, eta ez nahi ukhen eman suprefetari. Han ere hiriak beste etche bat egun du serorentako : errejentsak eztu bere eskolaan goarden eta errejentaren haurrak baizik,

Orthezen, Biarnon, jandarmek igorten dutie lotsarik batere gabe, beren haurrak fraidetara.

Miragarri dira aita amek orotan egiten dutien sakrifiziouak beren haurren khiristinoki eskolerazteko. Esparantcha dut Ziberouan, parada datekenian (etabendbora luze gabe izanen da) eztiela Mauletarren guisa beren burien noula nahika erabiltera utziren, eta jarrai-kirik izanen dela Montoriesek eman etsenplu ederra.

III. — Noula beharden bi legue horier buhurtu,

EZAGUN da, ikhoussi dugu Eskoletan gagneko bi legue horien chedia dela, haurrer fediaren galeraztia edohiganauteraztia. Katoliko guzieneguinbide hersia da buhurtzia, eta buhurtzia behar bada lurreko hountarzunen khostuz, bai eta ere biziaren eriskian. Aita saintu Pio 9^{en} hitzak dira : « *Elizaren jabegoaren kontreko eskola sar litakian lekhu orotan, gasteriak, fediaren galzeko eriskian lizatekian lekhietan, Elizak badu*

*obligazione hersia, fidelak abertitzeko kontzentziaz holako
eskolak eztiela seguitzen ahal, » Eta orano : « Jesus Krist
eta Eliza kanpo ezarririk diren eskolak lanjeros direla
berartaz, eta holako lanjer handibalek bazterturik izan
behar diala, bai oraiko houn, bai eta biziaren khostuz. »*

DEUSEREGATIK arren aita amek ezdutie behar bileizi
jinkouak eman deitzen zuzenak, beren haurren khristi-
noki eraikitia.

Bil ziteie oro, eta segurtamena dukezienian haurrek
errezebitzen diela Erreligionaren kontreko eskola bat,
batian galthatuko duzie herriko merari khurutchia man-
teniturik izan dadin eskolan, Erreligioniarek erakouspena
emanik izan dadin. — Zien galthoua ezpada behaturik
hitzart ezazie orok algarreki, haurren eskolatik idokit-
zeko. Eskola gaichtoua beno habeda gabia.

Orotan, aphezkupiek aholkia emaiten diren bezala,
sakrifizio eguzie eraikiteko eskola berri goberniak
eguinerazi edo eguineraziko deitzien eskolen kantian.
Badira errejent zahar aldia bat, khristi houn direnak;
gogoti arahartuko die bortchaz utzi dien kargua. Sero-
rak idoki nahitukien lekhu orotan beguira itzatzie.

Eta hatia falta baliz haurren khristitazunian eraikit-
zeko, beguira itzatzie lehenago etchen igorriko dutuzien
beno lehen jinkouaren eta Elizaren mesperetchatzen
ikhastera. Eskola borthan affichatzen badire ziren izenak
ouhouretako har ezazie; amandabatez punitzen bazutie
ez phaka. — Gaztelialat eramaiten bazitie, jouan gazte-
lialat. Ouhoure handibat dateke juretatako atrebi balite
eguitera. — Oro juntatzen bazidie legue tzar horier
buhurtzeko, noun lizate aski gaztelu herriko guizounen
edeiteko? Zer nahi aguiturik khristi lagunen karitatiak
sustengaturen zutie.

Bena deusegati, zer nahi khosterik, ez utzi zien
faltaz zien haurren arimen galtzera. Eta korajia flakat-
zera douela borogatzen baduzie, ohart ziteie Donisan-

toreko Ebanjeliouak aiphatzen dian J. Kān errana : « Dohatsu ounsgalik goiltzaren igourtzen direnak hayena beita zelietako erresouma. »

❀❀❀

1793^{an}, Carrier, sobera aiphatiak laborari bati erraiten zian : « Zien zegnuteguiak eta zien Elizak irailliko tizugu » = « Badietezu », erran zeron laboriarak ; « bena izarrak, hati, utzik tuzie ! Kartilla houra duguno, hartan goure haurrer Jinkohounaren izena erakoutsiko dizugu ».

Nourbaitek alegatzen zian Jinkorik eztela eztzialakoz ikhoussi behin ere. Bestebatek berhala : « Holaz, jauna, nik ere erraiten ahal dit zuk eztuzula ezpiriturik, ezpeitut ikhousten ».

J. COMPAYRÉEN LIBRIAZ

IBEROUKO Errejentetarik haborouek, eskolako haurren eskietan ezarri die librubat, kartillabat deitzendena : *Manuel d'Education civique et morale par Compayré*. Kartilla gaichtoua da, hanitch gaichtoua. Ikhous dezagun bouchibat, jakinerazteko aita amer, haien haurrer zer erakousten deren eskolan ; berek ikhoussiko die zer egiañin behar dien hortzaz.

* * *

Elizaren erakouspenari buhurtzen da kartilla houra hanitch phuntutan. Eta houna zer erraiten dian behinik behin ezkountziaz : « Merak egileten tu ezkountziak. Fa-a milia berribat eraiki nahi dien gizounak eta emaztiak,

K

« meraen aitzinian hitz emaiten die algar maithatzia, algar
« begiratzia. Merak erran dianian juntaturik direla, mun-
« diaren eta leguaren eretzeo bi algar hartia ezkoun-
« turik dira. Meraen zeremonialik landa izaten denian
« Elizakoua, eztero haren emaiten indar haboro egunek
« denari, urhenturik da : bena ezkountiak badoualza Eli-
« zala, bere beitzen nahi beitie hartu Jinkoua, meraen
« aitzinian egon eta bete dien ezkountziaz. »

Berekatuts elhe, berekatuts !

Kartilla ttipiak orano haboro erraiten. Beha : meriatik
jelki den arrabari George ttipiak erraiten du : « Ezkira
« jouailen Elizala ere ? » — « Ene kugnal ttipia, dio sen-
« harrak, entzun beetziaren jouanen gutuzu Elizala Jinko
« hounari galthalzera benedika dezan goure ezkountzia ;
« bena gaурgoiti ezkounturik gutuzu. Ezpaguntu nahi ere
« Janartorak hartu Elizan, bardin ezkounturik guntukezu.
« Ezta eguna, hori, Madama ? » — « Eta emazte gaztiak
« erritobaleki guegna, ezlzelar arrankura eman hitzaren
« haustiaz. »

Berekatuts bethi, berekatuts !

Aldiz, zer erraiten deiku Elizak ezkountziaz ? Erreligioneko zeremonia bera dela, guizounaren eta emaztiaren batzatia eraikitzen diana sakramentiaren goratarzuniala ; eta ezkountier emaiten grazia berheziak bere eguinbiden bethatzeko ekhoizpeneki eta merechimentueki. Eliza izan da bethi buru guizounak eta emaztiak algar hartzian ezkountzez. Meraen aitzinian eguiten den erejistratzia, mouda hanitck befriskoua da, eta izan dadin leguiak manhatzen dian bat. Eguia baliz bezala kartilla hortako erran hori ezkountziaz, goure haurrer arraerranerazi nahi de-reна, bourhau bat da, blasfemio bat da.

* * *

Ezkountzian ezpada Erreligiona beharrik, kartilla horek diouana, ez eta ere arren haurren ikasgarrian eta egungarrian eraikiteko.

« Emazu arren bertan, dio haurrari kartillak, ikhasten

« noula zoure balhuner ekhar eraziko duzun, bizitzeko
« uztla, ahal bezagn beste berthute eta ountsa izate. Hori
« erakoutsiko deiku mouralak; mourala beita errepletzione
« orroren haillikoua, khorpitzen baliatziaz eta arimaren
« jorratzian guizounek eguin dutien esperientzien hailli-
« koua; mourala da, goure ariman naturak sarthu dutian
« leguen tchinteiria. Behar ountsaren eta gaichkiaren ar-
« tian den berhezigoua. »

Berekatuts eta hailliko. Hailliko eta berekatuts !

Agueri da zougnen hurrun jouan Ahal leitien gaichkiaren bidian guizouna, bere buriaz beraz guidaturik ; ezpalu erakasle, Elizak diouan bezala, Jinkouaren errana : zer den ountsa, zer den gaichkia, zertan dagouen bataren eta bestiaren saria eta gastiguia.

Kartillan erraiten du Compayrek « haurrak, heltu de-
« nian majoriala, nahi dianaren egualeko bere burian, bere
« kountzentzian eta eguitatez libre dela, eta eztela aita
« amen manupian 21 ourthetarik harat. »

Holaz, familiako izatian, Jinko houna elizate deusetan ere. Eta guizounaren eraikitian, mouldatzian, Erreligiona, Jinko houna bera auherretan lizate ; elizate hen beharrak. Jo aitzina !

Holaz orano, familiak izaten, eta eraikiten ahal badia haurrak Jinko houna gabe, eztuke arren Jinkouaren beharrak denboraren urhentzian ere. Eguia bada ere kartilla mintzo izanen den beste bizitziaz : bena eztaite kounpreni zertako guleroko bizitzia, mundu hountan Jinkoua gabe izaten ahal lizatekianarentako.

Haboro dena, zer balio du elhe horrek erran ondouan haign beste, sinhets erazi nahiz erreligionia apart, mundu hountan dela ountsa izate ossoua ?

*

**

Hirour phartetarik biak kartillan erranik dira Erreboluzioniaren laidatzeko. M. Compayrek dio Erreboluzioniatik berak guizouna arraphiztu diala. Luzaz mintzo da erraitelko familia zer zen Erreboluzione aitzinetik.

« *Khristitarzunak*, dio, aiphatu gabe familia zer zen
« Moisaren denboran, *tcherkatu du familiaren khanbiat-*
« *zia eta ezlitzia*. Haregalik, *Frantziako Erreboluzionia*
« drano, aitaren photeria photere osoa zen; ez buruza-
« *gifiaren photeria esklabouan* (*Erroumanen artian bezala*).
« *bena erregidebaten photheria bere sujetetan*. Haurra sor-
« *lzen zen edo fraide edo komentuko*, etc., etc. »

Holako astokeriarik erraiteko, *Comipayrek* izan behar du edo fede gaichto, edo jakitate gabe. Ez tu arren irakourtu Elbanjelioua ez eta Joundane Pauleren leterak zougnek erakousten beitie aita amen zuzenak zer zien? Erreboluzioniak gizouna eztu arrapista, bena bai, familiaren izate egiazkoua kanbiatu. Eta saintien bizitziak emaiten dutian mouldiak, haur behar bezalakouaz, Jinkouaren amouriouaz eta protsimouarenaz, gisakanago dira bi hitzez, eziaz eta *J. Comipayrek* Erreboluzionetik jin erazi nahi lutukianak. — 1789^{en} aitzineti haurak libro zien hartzeko nahi zien estatia.

J. Comipayrek erran beza nahi badu 1876^{tarik} hounat hobeki badouatzala etchiak, herriak, departementiak, Frantzia oro; aski da sogosia ikhousteko bagouatzala guibelialat egunetik eguniala. Haurra ezta haboro phousaturik komentalat, bena bai ostrialat: ezahal beita hobe.

J. Comipayrek dio, Erreboluzione aitzineti eztela eskola bait baizi 15-20 herrientako. Pharka, pharka hati beitzen gutienik parropia bezagn beste eskola; bena ez oraikouak bezala katichima gabe. 1789^{eko} Erreboluzioniak desegun tu eskoletarik pharte houn bat, eta 1850an berriz hedatu da eskola.

Eztugu aski leku erraiteko zounbat gainti atekatutrik dien kartilla hartan, aiphaturik den Erreboluzioneko tchanpa handian: *Liberté*, *Egalité*, *Fraternité*. Galtha Ziberoutarrer zer dioien karraska eder horiek. Ezin ukhatzen ahal dena da *Liberté*, *Egalité*, *Fraternité*, edreiten diela paperetan eta merietako murrietan izkiriaturik.

Kartilla *Compayré* ḡezur biribilez bethe bethia da, Errepublikan sinheste har erazteko eḡfinik; libruttobat ossoki buruz kountre dena katichimaren eta Elizaren erakouspenareki.

Beste alde *Elizak* koundenatu du kartilla houra. Hartako *Katoliko* denak eztu, ez beḡiratzen ahal, ez eta erakousten. Aita amek behar die bere haurrer defendatu haren ikhastia eskolan; eztu ere leḡsiak manhatzen. Behar die buhurtu eskola eḡsiler, eta saihetsialat ezar erazi, bai *Compayreen* kartilla eta beste halakouak. *Szialat arren hourak oro*, eta aita amek bere eguinbidia dukie eḡfinik.

KASETAK

AITZINE hortan, kasetak ere sartzen h̄ssi dira Ziberruan. Kasetak izanez gueroz, Maulen eta Atharratzen, arauz zombait erakourten zen. Kampagnetan Janartorak baizik orai artino etzian errezebitzen. *Eḡsia badere*, artetarik bakhoitz elibat jiten zien hiritik, bena chardina edo phiper beltch ountzi eta nihourk etzeien kaſsurik eḡsiten.

Egunko egunian haregati besterik da. — Kaseta bakhotcha sos saltzen da Maulen, eta Atharratzen. Hantik ~~basa~~ bazterretara hedatzen dira; errejentek ere errezebitzen die postaz dozena edo dozena erdi kaseta gaisto han hemen barreiatzeko. Kaseta horietarik habrochiak gaistouak dira, erran naki dut, Erreligionaren kountre inphiltu. Badira haregati laborari bakant elibat irakourten dutienak, duda gabe, irakourten badakiela erakousteko, edo bestek beno haboro zerbaite badiela. Ameriketarik sos zombait sakolan utzuli direnen buru-

neia da ere, pilaz gora irakouriko badire ere, ikhoussi dut noure begiziez.

Badira berheziki bi kasetea, kanpagnan arrount hedatu nahi lutukienak. Hourak dira : *L'Indépendant* eta *La Petite Gironde*. Bazterretako irakourzaletan hanitch guti dira *politikan* zerbait konprenitzen dienik. Beren kasetea tzarretarik baratzen zeien ekhoizpena da deus jakin gabe, gaiza orotaz mintzatzeko tireia bat, eta berheziki, Erreligioneko sendimentien epheltarzun handibat, irous ezbadutie ossoki galtzen. Eta guizon houfrak berak kasetetan hain aiher direnak, Elizan ikhoussiko tuzu liburu gabe, debeiu, uduri bobadaren estokatu behar direla.

Egun batez izentatuko ez tudan hiri batetan bathuan kasetea irakourle hetarik bat. Mintzatzen ~~hassi~~ ^{gu}zinen politikaz, erreligionez eta beste asko gaizaz. Ene ~~gu~~zona khountatzen hasten zait, noula erreligionia etzen haboro moudako, noula berere aragantsolatu beharra ziren, noula aphezak ere ~~gu~~zon inutilak ziren, eta beste hanitchto guisa hortako solaz. Ber ahajdian chuhulatu deitadanian oren laurden bat, llabur llaburra mousien dirot konbersa hitz horiez : « Adiskidia jokha nirozu gaiza eder horiek irakouri tuzula Petite Gironde deitzen den kasetan ». Hatsarrian ukhatzenzian ezetz ; hatik azkenekotz aithortu zeitan hala zela. — « Zounbat denbora du kasetea hori erakourten ~~erakourten~~ ^{duzula?} » — « Bi ourthe hountan. » — « Eta arren adiskidia denbora guti aski izan duzu zoure kasetan diren ideia tzarren hurupatzeko. Ezi phentsatzen dit kasetea hori irakourten ~~hassi~~ aitzinian beste begiz so egiten zuniala aphezer eta Erreligionari. » — « Bena, Jauna, ihardetsi zeitan, ez ^{ik} irakourten kasetea, ~~bai~~ik ere jakiteko zer ^{dabilan} bazterretan ; segurtatzen zutut eztiala efetu handirik nitan egiten. » — « Ez, ez, gainti egiten duzu, adiskidia erraiten derot ; aphezen gagnen erassi deitzadazun horiek oro, irakouri tit goiz hountako kasetan ; nihark ^{ik} goiz haintan, Atharratzen nintzalarik Petite Gironde irakouri dit. Ez teia egia? » Bortchatu izan zen aithor-

tzena. Eta besteagorik gabe, algar utzi gunian, azkarki engajatzen nialarik bazterrilat utz letzan sordetstuki baizik ezluti en irakourtiak.

Hanich balinbadira liburu eta kaseta gaisto irakourten direnak, hala hala, egunko egunian gutidira nouiztarik nouiztara katichima ara igaraisten direnak, lehen komunioneti landa. Diala berroguei ourthe eztzen neke khau-sitzia gogoz katichima zakinik. Egun aldiz ehi liateke khountatzen, nahi bada eskola hedatiago den. Ezagutzen dut haregati Maule ondo ondoko guizoun zaharttobat (badutu laur etan hoguei ourthe igaranik) egundano ahatzi eztiana bere katichima, Oloroueko katichima zaharra ; eta artetarik orano so zounbait eguiten dero. Nahi nuke Ziberouko laborari guziek jarraiki lezen haren etsemplia. Segur, bena segur, ala-tchoria, hobeki baliatuko zaie, kaseta eta kartilla tzarren irakourtia beno.

Guzoun bat, behaign guisako, laket zen libru aizetsu irakourten ; emaztiak aldiz kerementa egiten zeron bere kostuma charaz.

« Balio din, nou, hola jar adinene irakourtegatik ! Zer « nahi dun egiten dizaden ? Irakourtu tudaneko ahatzerik « ditignat. » — Alhabak sahetseni : « Aita ! zer jan « dugu igantian ? »

Egurukiten eztzian galtherrez estonatucherik, aitak alhabari : « Eztignat orhit batere. » — Arren, ori abillki alhabak aitari : « Aita, eztuzu orhit zer jan duzun, eta hategi hazi zetu. » Aitak alhabari potttobat erritobateki ; eta orena muga, utzi zutian irakourte aizezko hourak.

1886eko ERREKOLTA

AURTHEN aski neke izan da jakitia zer izan den oguika. Zonbait kartieletan goizik egun da, bestetan berantchiago. Berant jin dira ere goberniak ukhen dutin abisatziak. Laborantzako ministroioko kargulantak okupatiak ziren, prefeten bidez, laborantzaren intresez okupatiak ziren zozietaten theriatzen.

Ministrouak berak bakantzen pharterik handiena igan du paseiun, edo bere bidian bathu din bilzar laborantza-kouetan. Eztu jakin uken besterik eguiten, baizik ere Frantzia galtzen din errepublikaren laidatzen; ez besterik erraiten, baizik ere hitz holako zonbait : *Errepublikaren eguinbidia da, orai, Frantziaren hounaren tcherkatzia*. Orai eia? hitza pollit da, errepublika denborako 16 erre-koltatarik landa, Frantziako laborariekin 16 ourthez ukhen dien jenamentu handienetik landa.

Lehenik behin, deus segurik etzakielakoz, erranik izan da 1886eko bihi errekolta ourthe mehe bat zela kalitatez eta kantitatez. Behin behin ouste ukhen du ordian laborariak bere bihiaren balioua emendatuko zerola, eta ezta egun. Guero beste damu handi baten bidian da guisa hountan : Frantziako ogui eskaz beldurrak ikhous-sirik, estranjera preparatu da aurthen ere kanpoti ogui sarerazteria eta horrek du behar Frantziako laboraria osoki jardietsi edo galdu, zeren hebeko laborantza ez-peita aski sustengaturik, kanpoko oguiak heben sartzeko ezpeitu aski legar phakatzen.

Eguiaz mintzatzea aurthenko ourthia ezta jeneralian gaisto. Bihi zaharrak juntatzen badira berrier, aurthenko 95,000,000 hectolitrer, Frantziako beharruniak suppli-tzen ahal dira ogui estranjera gabe.

Agrikulturako ministrouak uzten zin deboran berri falsiak kouritzera, komerziokouak gasetetan ezarrerasten

zin nota hau : « *Ogxi zaharraren prezioua emendatu delakoaz eta Jakitiareki goure errekolta escaz zela segur, Ameriketako ounlzi elibat kargatu dira 200,000 ogxi sakuaz Frantzialako* ». (Hoi zioien gagenta errepublikegnek igaran setemerez, 10 edo 12^{an}).

Etzen bi moien baizik mundiaren trankilisatzeko ; gaistouena hartu die, segur etzen errekolta eskaza kridatzez ; ezi eskaza nasaiki suppliturik zen igaran ourtheko soberakin beguiatiez. — Hanbat gaisto Frantziako laborantzaren eta ikhoussikobeitutu prezioak aphaltzen, eta ezpeitu ediren bere eskazkeiaren kounpensazionerik.

Beste konkurrentzia bat orano abiatzen da, Indesekoua. Han guerouago haboago bihi eguiten da ourthe oroz. Zakia han khostatzen da *bederatzu libera* eta 14 sos ; portak *hirur libera* eta erdi du balio Londres artino : Zakia aren 13^{lib} eta 4 sos jitenda.

Mehachu horieki, noulaz egon kanpoko oguiaridretak emendatu gabe sartzian, Frantziako laborantchak bizi behar badu. Hartakoz, 1887^{ia}, beste ourthiak beno gaistouago izanen da, eta Lori, Errepublikako gobernia eta Khamberako majoritate gorria delakoz. Ber gaiza erraiten ahalda kabaletari egurukih behar den mouzkinaz.

errekolta hanich houn izan da departamentu batetan, houn hemeretzutan, aski houn berroguei eta hameketan, gaisto bostetan ; Artekoche hameketan eta gourian :

Arthoua hargati houn izan da Ziberouan berheziki.

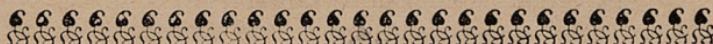
AIHENAREN ERITARZUNA

AIHENAK badtu bi gaitz ; bata *phylloxera*, lantharia eihartazten diena, zerren eta zorri chehe bistaz agüeriezti saldo handibatek zagna jaten beiteo. Ez guira horrez mintzatuko. — Bestia *mildiou* deitzen da ;

ostoua erorazten du eiharturik, tenoria gabe, eta mahatsa ezta hountzen, agitu den bezala igaran ourthian eta aurthen ere, gutiago hargati. Erremedio segura, probatia hau da : Nahastia algarreki latsun eta bitriol blu (*sulfate de cuivre*) aldia bat hour sorta handi batetan, eta hourtu dienian nahastez, aihen ostoua ihirztatzia hareki gagneti behera. Guisa hortan trataturik izan dien aihenek orok beguiratu dutie ostouak, mahatsa hountu zaie (*agüeri* den bezala Mauleko Jaun Meraren mahastian), zoura hanitch eder die dagun ourtheko, eta arduo egipinak markatzen 9edo 100.

Aldiz hola trataturik izan ezten aihenac goizik galdu du ostoua, mahatsa gaizki hountu da eta haren ardouak eztu 5º baizik, nahi bada mahatsa ountsa hounturik udrizukin. Añen segur da erremedioua, eta segur da arduari ezterola deus gaistorik emaiten ossagarioren-tako.

Beharda *ehun boutilla* hour. Bestalde hourteraz ezazu *hamabost kilo* latsun guizen edo chouri hoguei eta hamar boutilla hourteraz. Aldiz *zortzi kilo* bitriol blu hourteraz beste 1 boutilla hour bero etan. Oro algarreki nahassirik, eguiten die ehun eta hirouretan hoguei eta hamar boutilla. Aski dira hirour mila aihen ondoren tratatzeko. Lilitik landa berhala, denbora idor batez, aski da ostouen ihiztatzia, ilharriez egiten den eskouba bateki. Phuntian eguiten bada, aski da behin eskoubatzia, edo ihiztatzia.

TOUMATEN LANHADURATIK
BEGIJIRATZEKO

BEJAR da bitriol blu hourterazi hourian eta harrez ihiztatu tomatatziak lanho den goiz oroz, ekhia jeiii gabe. Ekhiak, joiten badu lanho khozia din toumatetzia, eritzen du; horra zer gati din behar chahatu

ihiztatzez ekhia jeiki gabe. Hour hutsez beraz ausarki chaha baledi, hora ere houn lizateke. Hobena da hatik hour bitrioltatia. Sos baten bitriola bost phartetan ezar ezazu ; pharte bakhotcha hourteraz ezazu hirour fereta hourtetan, eta gagneti behera ihitzta lantharia. Ehun eta berroguei eta hamar ondo guisa horrez, egun oroz khountu, ihiztatzen ahal da zortzi sosen bitriolareki. Erre-medio hori bera houn da lur sagarren eta ere ahenaren begiratzeko.

2

ORAI ERESSI EDO KHOUNTU ZOUNBAIT

LEKUPHAUSSUKO Janartor zaharra ari zelarik, igante batez, phederikatzen, eta behazaliak aharaussiz, ikhoussi zutian jaun mera eta jaun ajuenta biak lo, koladaz, eta kourrounkagnibat ere bai entzun. Noulabi kargulantak algaren kantian beitziren, biguerrenari buruz erran zian phederikariak : « Jaun ajuenta, pharka amuratten zutudalakoz : zure lo heotsa handitto duzu ; jan mera iratzar eraz ahal ziniro. Balinba beste lo zirenak ere iratzarri ahal izan ziren.

Michel da guizon triste bat, aigardentari emana. Janartorareki bidian buru eguiten du : « Ah ! Michel maitia, etsai bai baduzu, galdu nahi zutiana eta hareki baizik eztuzu hounik. » Michelek : « Zouin da hora, Jauna ? Ene etsaiik batere eztit ezagutzen. » — « Gaichoua ! eta hora duzu aigardenta, sobera maite duyuna. » — « Jauna, zuk erakasten derikuzu behar dela bere etsaia maithatu ; arren eztit gaizki eguiten, » — Erretorak :

« Bai, erakasten dit etsaia behar dela maithatu, bena ez behar dela iretsi ! »

Hor noumbait, Manechen gaitian, Amerikano batek erraiten zian beste bat: «Ameriketan baduzu segur erreligion ederra nahi dianarentako.» Beste guizonak ihardesten dio : « Duda gabe, han izan behar dizu hanich ere ; ezi guziek harat eraman ukhen duzie zunien erreligion khochia, eta hanich utzultzen zidie khochu hora ere han utzirik. »

Frantziako hiri batetan feidak aguitzen ziren mehe egun batez. Eguerditan bazen ostattian jente franko. Guizon katoliko batek, bestiak ere arauz hala ziren, soguitendu mahagnetara eta eztu guizen eta guizen baizik ikhousten. Galthatzen zerbutcharier ekhar diezen zopa mehia, beste zerbait mehekuntereki. Boulta baten burian, ekhartene dere galthatia. Mahagn baten burian hastenda bera jaten. Bena guizen eguiiliak laster hasten zaitzo trufatzen, bere kontzentziako oihia nahiz ichile-razi, ahal. Han zen jaun Aleman bat Frantzez batek erraiten dero : « Ezteia hala, Jauna, eztia guizon horrek zozokeria handia eguiten, bestek bezala ez jatez ? » Alemanak ihardesten dero : « Ni ez nuzu katoliko; bena hala banintz, guizontto horrek bezala eguin niro, ezpeniz poutrougn zar bat ; horen korajia haboro estimatzen dit besten espantiak beno. »

Laborari batek, amignibat ihsilari, saltzera erouaiten zutian bi erbi zakubaten zolan ; eta eztzen libre orano ihizteka. Kantiala hullanturik ostalerbatek, bere oustez abill, zakia hounk, eta : « Zounbat nahi duzu bi ahugne horietan ? » — « Bi erbi tuzu. »

« Ikousten dit, » buruz unguraturik bi jandarmen al-dialat.—Arren, nahi dit hirourna libera—Emaiten deizut bietan hirour libera — Eztziot — Emanen tuzu hortan, eta bestela jandarmez zakia ikher erazten deizut.

Eztzen net gocho elhe horren entzutia, bena zer egun? Proses berbalik uken nahi gabez, laborariak, har hirour liberak, eta ostalerari eman zutian erbiak zakia-reki, erranik, merkatutik etcherat gabe, hartuko ziala zakia.

Ostalera bichtatik galdu gabe, guizouna jandarmetara jouan eta erran zeren : « Hantcheko ostaler harek zakian ihize erouaiten du. » Jandarmak, zalhe oundotik, ikher zakia, eta proses berbal. Arte harten laboraria laster etcherat. Ostalerak aldiz amanda eta despendio 80 libera bizkarrialat.

Karamatika char batez, ostalerak bildu nahi uken zutian hirour liberak, goratto gin zeitzon. Erran gabe da, laboraria eztzela jouan ostatiala zakiaren ondouan. Abil-lari abill eta erdi !

Guizoun totots batek, hora uduri eztzen bati ari zen trufaz beharriak handi zutialakoz : « Hala duzu, erran zeron bestiak ; bena ere, aithor ezazu, zouriak ttipiegia diela astobatentako.

Phous, 1891
arkhion 127

→ Kapochi bat, biltzen unguria eguinik, komentalat ut-zultzen zelarik hatu ountsareki, oihan bazter bat gainti, aitziniala partu zeron ouhogn bat ; papoti lothurik, bizia edo moussa ! Gacho guizounak, prabe dela, komentia prabe dela, ungurubat eguin diala biltzen komentia-rentako. Eztzen hoberik, Bizia edo moussa ! Eta armabat sakolatik idokiten du brigantak. Zer egun? Bortchak jo-rik, zakia phaussa lurrian, hora zabal, eta erraiten dero : « Har ezazu nahi duzuna ; horra ogia, ourdaki eta gazna phouska. » — « Bena moussa ! » dio brigantak. Bastera heltu zen. Sosbildiak sakolatik idok 36 libera, eta emai-ten deitzo.

Nour bere alde badouatza. Zounbait urhats eguin die-neko, kapochiak oihuz: « Jauna, jauna, zerbait erran nahi neizun » — « Zer da ? » — « Erremestiatzen zutut bizia utzi beiteitazu ; bena, komentiala heltu nizatekianian, zer erranen deitade ? Arrobatu naiela sinhetsirik izanen niza ? Aiharia erouan deitadela ? Oh ! Jauna, zer eztut behar entzun, eta benturaz ikhoussi ? » — Ouhougnak : « Urra ezazu zakia ; ikhoussiko dizie arrobatu zutiela » — Kapochiak : « Ez tukezu aski ; thira ezazuene kapari pistolet kolpu bat, eazaru bahi bezala, ikhous dezen bortchatu izan nizala ene bildien emaitera. » — Ouhougnak : « Bai ; kapa zabal ezazu ». Thiratzen du : bam ! Kapochiak, so ; deus ez ta agueri. Zer erran nahi da hau ? Ouhougnak : « Pholbora hutsez kargaturik nizun ; lotserazi nahi zuntudan, bena ez gaichkirik egun » — « Eh ! mena baduzu orano beste armabat ? » — « Ez, ez. » — « Ah ! eza ! » Hau dela lephotik lothurik kapochia, ezpeitzen lotza aphottorouen, azkamaldibat behar bezalakoua brigantari : « Ale kokia ! orai bardinetik be-har diagu jakin amaren thitia zougnek hobeki egoski dugun ! » — Ejerki marruskatu ondouan, uztendu he-daillo briganta.

Har Zakia eta sosak, laster komentialat bere balentiaren khountatzera laguner. Ouhougna ere, arauz, jeiki zen ahal zenian.

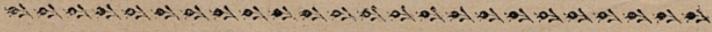
Liberté, Égalité, Fraternité !

1848^{ian}, Ziberouko plazabatetan, solaz handi orok : Biba liberté, égalité, fraternité !!! Herriko errejenta asserik azkenokotz entzutez ber oihia, erraiten dero kantian zian mothiko handibati : « Badakika zen erran nahi den : liberté, égalité, fraternité ? — « Ez nik ez. » — « Horri erran nahi duk : aberatsak olloua thiipignan, guk, aldiz, ilharrez zopa ». — « Alaturik goihena ! arren ez tit nahi batere liberté égalité fraternité. » Eztzian haboro ahoua zabaltu.

Abisak

Aurthen lehiakitto eguinik izanda Almanak hau
Ziberouko laborarien. Dagun ourthekoua hobeki
arthatuko dugu, eta, ahal bada, doblatuko. Ema-
nik izanen dira hanitch artikulu edo errezeta
laborariari baliatuko diren etarik, hala noula,
arhan marlatien eguiteko, ardou houn eta merke,
ossagariari damurik eguiñen eztiana, nourk berak
eguiteko, eta beste asko.

Dagun maiaizeko — ANDERE DONA MARIAREN HILABETIA —
arra inprimaturik izanen da.

MERKHATIAK ETA FEIRAK

MAULEN : **m.**, asteharte oroz ; **f.**, burullaren 6ⁿ. — ATHAR-RATZEN : **m.**, astelehenez, amostetik ; **f.**, Phentekoste biharamenian *eta* Donisantore ondoko astelehenian. — DONA JOANE GARAZIN : **m.**, asteleh. amost. ; **f.**, Bazko *eta* Phentekoste ondoko astehartian. — DONA PALEUN : **m.**, ostir., amost. ; **f.**, Bazko ondoko ostegunian, *eta* abentiaren 26ⁿ. — GARROZEN : **m.**, ostir., amost. ; **f.**, agorrila 1ⁿ *eta* azaroko lehen astizkenian. — IRISSARIN : **m.**, neskaneg. amost. ; **f.**, baranthall. 3ⁿ *eta* aphiril. 15ⁿ. — HAZPARNEN : **m.**, astehartez ; **f.**, Bazko ondoko astizkenian. — IZOURAN : **m.**, asteh. amost. — NAVARENKOSEN : **m.**, astizk. ; **f.**, Erramu aitzineko astizkⁿ, *eta* abentu 8ⁿ. — ORTHEZEN : **m.**, asteh. ; **f.**, martchoko *eta* urietako lehen astehn. — OLOROEN : **m.**, ostit. *eta* asteh. ; **f.**, maiatz 1ⁿ, *eta* burulln. 8ⁿ, hirour eg. — PAUBEN : **m.**, astel. *eta* osteg. ; **f.**, Gorozum. lehen astelehⁿ, *eta* Joundane Martinez, 8 eg. — SALIESEN : **m.**, ostegunez ; **f.**, baranthi. heren astizkⁿ *eta* urrietaren azken ostegunian.

Edirenguiia

I Egunaria	1
II Eskoletan gagneko bi leguiak.	7
III J. Compayreen libriaz.	18
IV Kasetak.	22
V 1886eko Errekolta.	25
VI Aihenaren eritarzuna.	26
VII Tomaten lanhaduratik beguiratzeko.	27
VIII Orai eressi edo khountu zounbait.	28

BOURGES. — IMPRIMERIE TARDY-PIGELET, RUE JOYEUSE, 15.